

Pelirohkeus – niin jalkapallokentällä kuin työmarkkinaelämässä

Jalkapallo on ollut tärkeä ja olennainen osa elämääni 5-6 vuotiaasta lähtien lähes samalla tavoin kuin viimeiset lähes 30 vuotta tärkeää on ollut elintarvikealan, erityisesti leipomo- ja konditoria-alan edunvalvontaan vaikuttaminen. Haaveina on ollut, että Suomen jalkapallomaajoukkue pääsee joskus pelaamaan jalkapallon arvokisoihin (EM- tai MM-lopputurnaukseen) ja että maailman jäykin ja joustamattomin työehtosopimus, leipomo- ja konditoria-alan työehtosopimus, saadaan jonain päivänä joustavuudeltaan samalle tasolle kuin muut teollisuuden työehtosopimukset jo ovat, tai edes samalle tasolle kuin muut elintarviketeollisuuden työehtosopimukset.

Maanantaina 11.11.2019 Radio-Suomen Urheiluhullut -nimisessä ohjelmassa ohjelman juontaja totesi, että ensi perjantaina on elinkautinen vihdoon ohi, kun Suomi voittaa Liechtensteinin ja varmistaa paikan ensi kesänä pelattavaan EM-lopputurnaukseen. Naurahdin itsekseen kuulekseni tuon sanan ”elinkautinen”. Mieleeni tuli, että kun tuo tapahtuu, omalta osaltani se kaiketi tarkoittaa sitten sitä, että toinen elinkautinen on kärsitty ja toista on vielä jäljellä. Näin myös tapahtui, kun Suomi voitti 3-0.

Olen saanut Suomen jalkapallomaajoukkueen edesottamuksia vuosikymmenten ajan seuranneena kokea monta katkeraa viime hetken pettymystä, aivan samalla tavoin kuin katkeria pettymyksiä on koettu elintarvikealan työehtosopimusneuvotteluissa muutaman viime vuosikymmenen aikana. Vuosien saatossa on monta kertaa näyttänyt hyvältä, mutta aina on tapahtunut jotain, joka on johtanut tuttuun pettymyksen tunteeseen. Nyt Suomen jalkapallomaajoukkueen ”Huuhkajat” tekivät tähän pettymysten sarjaan piristävän muutoksen, joka toivottavasti ei jää vain hetkelliseksi poikkeukseksi.

Taistelussa sekä jalkapallorintamalla että työmarkkinaelämässä on yllättävän paljon yhtäläisyyksiä, vaikka niin ei äkkiseltään ehkä uskoisi. Molemmissa on kyse pelirohkeudesta. Onnistumisia ja uudistuksia voi saada aikaiseksi vain olemalla rohkea, mutta paljon vaivaa ja joskus tuskaakin pitää nähdä tavoiteltavien asioiden eteen. Urheilussa ei voita ja työelämässä ei saa uudistuksia aikaiseksi, jos haluaa olla vain hyvä kaveri vastustajan kanssa. Ja se, että pelin aikana on hankala vastustajalle, ei tarkoita sitä etteikö silti kunnioitaisi vastustajaa. Kun

pelit tai neuvottelukierros on päättynyt, siten voi taas olla kaveria vastustajan kanssa.

Huuhkajien pelirohkeutta oli hienoa katsoa ottelussa Liechtensteinia vastaan. Keskitämmiehet antoivat rohkeita avaavia pystysyöttöjä vastustajan rangaistusalueelle Suomen kärkipelaajille aiheuttaen näin suurta painetta vastustajan puolustukselle. Monelle pallonhallinnan nimeen vannottaville joukkueelle näyttää riittävän, että palloa vain siirrellään pelaajalta toiselle, eikä pyritäkään etenemään rohkeasti vastustajan alueelle. Itse kutsun tuota pelitapaa ”pimputteluksi”. Ajatuksena on varmaan, että kun palloa pidetään omalla joukkueella ja vain siirrellään pelaajalta toiselle, usein alaspäin omalle maalivahdille asti, vastustaja ei voi saada palloa ja eikä lähteä vastahyökkäykseen. Mutta silloin ei myöskään tapahdu mitään suuntaan eikä toiseen, katsojat lähinnä vain turhautuvat.

Tuota samaa pelirohkeutta tai sen puutetta kuvaava pelitapa sopii myös työmarkkinaelämään. Toiset hakevat rohkeasti muutoksia lakkojenkin uhatessa*, kun työntekijäpuoli lähtee jalkapallotermein vastahyökkäykseen. Toiset vannovat työrauhan nimeen, jolloin 1960-luvulla kirjatut työehtosopimusmääräykset pysyvät työehtosopimuksissa vuosikymmenestä ja vuosisadasta toiseen yhtä jäykkänä kuin ennenkin, vain työntekijöiden palkat nousevat ja yritykset vähenevät. Elintarvikealan tämän vuosituhannen tes-kierroksilla on sovittu erilaisista toimintatavoista, joiden tarkoituksena on ollut saada aikaan sopimuskauden aikana työelämää koskevia uudistuksia, ”joita elintarviketeollisuuden muuttunut työympäristö

edellyttää”. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi vuosina 2003 ja 2007 sovitut mahdollisuudet työaikakokeiluihin** sekä syksyllä 2016 sovittu työaikamallityöryhmä. Sopimuksia tehtäessä on annettu ymmärtää, että uudistuksia on tulossa, mutta mitään oikeasti konkreettista ei ole koskaan saatu aikaiseksi. Samaa itsensä huijausta on jatkettu tes-kierrokselta toiselle lukuun ottamatta vuoden 2010 tes-kierrosta. Tuolloisesta lakkojakin sisältäneestä neuvottelukierroksesta näyttää jääneen työnantajapuolelle traumoja, joiden vuoksi työrauhan nimeen on nyt vuosikymmenen ajan vannottu.

Sopipelit ovat jalkapallossa ankarasti kiellettyjä, koska niissä huijataan vedonlyöjiä. Jos työmarkkinaelämässä sopimukset tehdään vain työrauhaa hakien ja entiset jäykkyydet säilyttäen, joku voisi väittää, että jonkinlaisesta sopupelistä tai vähintäänkin ”pimputtelusta” on silloinkin kysymys. Maksumieheksi joutuvat tosiasiaissa työnantajaliittoon kuulumattomat yrittäjät, omanlaisensa vedonlyöjät, jotka joutuvat noudattamaan toisten laatimia jäykkiä sopimuksia yleissitovan työehtosopimuksen velvoittamina, mutta eivät edes saa noudattaa työehtosopimuksessa olevia ”pikkuriikkisiä” paikallista sopimista koskevia määräyksiä. Monia näistä asioista päättäviä ihmisiä tämä täysin kohtuuton ja epätasa-arvoinen tilanne hävettäisi, jollei ”oma hetkellinen etu” ajaisi kaiken muun edelle.

Oikein hyvää joulua ja uutta vuotta sekä pelirohkeutta seuraavalle vuosikymmenelle - kohti toisenkin elinkautisen päättymistä.

Mika Väyrynen

* Parhaillaan (lehden mennessä painoon) postialan työnantajaliitto Palta yrittää saada muutoksia Postialan työehtosopimukseen. Myöhemmin näemme mihin tuo kantaa työntekijäliiton (PAU) vastustaessa muutosesityksiä lakkojen ja ay-liikkeen järjestämien erilaisten tukilakkojen muodossa.

** Esimerkiksi vuoden 2007 tes-kierroksella leipomo-tes:sin 25 §:ään kirjattiin sopijapuolten yhteistä tahtotilaa korostaen, että ”Liitot eivät aseta periaatteellisia esteitä työaikakokeilujen käyttöönotolle”. Mutta tuokin kirjaus jäi vain ns. kuolleeksi kirjaimeksi, kun periaatteellisia esteitä on näyttänyt olevan riittämiin?